

Zenon Lica

O niektórych nazwiskach polskich genetycznie niemieckich derywowanych od imienia Nikolaus

Prace Językoznawcze 16/3, 43-51

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zenon Lica
Gdańsk

O niektórych nazwiskach polskich genetycznie niemieckich derywowanych od imienia *Nikolaus*

Selected genetically German Polish names derived from the name *Nikolaus*

The paper presents genetically German Polish names derived from the name *Nikolaus*.

Słowa kluczowe: językoznawstwo, onomastyka, antroponimia
Key words: linguistics, onomastics, antroponomy

Imię *Nikolaus* ma rodowód grecki. Pochodzi od złożenia rzeczowników: *nikē* – ‘zwycięstwo’ oraz *-laos* ‘lud’ i miało postać *Nikólaos* (Fros 2000: 291). Forma *Nicolaus* pojawiła się w Polsce w XII w. Pierwszy zapis pochodzi z 1189 r. (Grzenia 2002: 244). W staropolszczyźnie istniał też zapis *Nikołaj*, uwidoczniiony w cytacie z roku 1203 w Kodeksie Śląskim: *Nikołaj Biedrzychowic* (SSNO 1971–73: III, 492) z wygłosowym *-j* przejętym z łacińskiej formy genetivu *Nikolai* (Heintze 2004: 366). Poza nim pojawiają się pochodzące z Małopolski, Wielkopolski i Mazowsza zapisy: *Nikuł* i *Mikuł* z początków XIII w. (Karpluk 1980: 107). Wśród form XIV-wiecznych, występujących najczęściej w Wielkopolsce i Małopolsce, pojawiły się zapisy spieszceń tego imienia, takie jak: *Nicz*, *Nicze*, *Niczo* czy *Niczek*, *Niczko*, *Niczel*¹ (SSNO 1974–76: IV, 31–32). W tymże wieku rozpowszechniona była już także współczesna postać *Mikołaj* (SSNO 1971–73, III: 490), w której zmiana nagłosowego *N-* na *M-* objaśniana była przez wielu badaczy. M. Vasmer (1955: III 75) traktował ją jako analogię do imienia *Michail*, zdaniem J. Stanisława (1958: 557) była to dysymilacja *n -k > m -k*. Natomiast P. Skok (1972: 518) uważał, że w połączeniu z przymiotnikiem *święty*: *svēt n*

¹ *Słownik staropolskich nazw osobowych*, w tekście jako: SSNO – notuje około stu zdrobnionych nazw osobowych derywowanych od imienia *Nikolaus*.

uległo dysymilacji w *m*, z kolei J. Łoś (1922: 162) cytował *Mikołaja* jako przykład odwrotnej niż w *niedźwiedź z miedźwiedź* wymiany miękkich *m', n'*.

Imię to stało się popularne za sprawą św. Mikołaja, biskupa Myry w Licji (południowo-zachodnia Azja Mniejsza), żyjącego w pierwszej połowie IV w. Jego kult zaczął się szerzyć od VI w. w Kościele greckim, a od IX w. w Rzymie, gdzie w tym czasie powstało kilka kościołów pw. św. Mikołaja. Pod koniec X stulecia jego kult rozszerzył się w Niemczech, w kolejnych wiekach szerzył się we Francji i Anglii, do czego przyczynili się żeglarze normandzcy. W 1087 r. szczątki świętego zostały porwane z Miry, zajętej przez Turków, i przewiezione do Bari w południowych Włoszech, dokąd zaczęły ściągać liczne pielgrzymki (Fros 2000: 294). Był on ogromnie popularny w późnym średniowieczu, czczony jako patron niezliczonej liczby kościołów, bractw, żeglarzy, żaków, dzieci, młodych panien, więźniów, piekarzy, aptekarzy, prawników. Jego kult szerzył się też na Wschodzie, był patronem Rusi (Grzenia 2002: 204).

Sposobami przejścia przez narody słowiańskie, w tym też przez Polaków, greckiego imienia *Nikólaos* zajęła się M. Karpluk² (1980: 103–114), autorzy *Słownika etymologiczno-motywacyjnego staropolskich nazw osobowych* (1995: 92–94) ukazali zaś, jak imię to derywowało nazwy osobowe w staropolszczyźnie, w tym także nazwy pochodzenia niemieckiego.

Jak stwierdził K. Rymut³ (1997: 38), polska antroponomia zawiera sporo niemieckich nazw osobowych. Nie dziwi zatem, że wśród współczesnych polskich nazwisk miana niemieckiego pochodzenia są na drugim miejscu. Celem mojego artykułu jest przedstawienie sposobów derywacji współczesnych nazwisk polskich genetycznie niemieckich utworzonych od formy imienia *Nikolaus*. Materiał badawczy wyekscerpowany został ze *Słownika nazwisk używanych w Polsce na początku XXI wieku* (dalej: SNUP), opracowanego przez K. Rymuta.

W czasach, kiedy następował proces nazwiskotwórczy, na terenie Niemiec *Nikolaus* było obok *Johannes* drugim najczęściej używanym Rufname, przez które należy rozumieć miano określające nazwę osobową. Nie było ono tożsame z późniejszymi proklamacjami polskimi, które stanowiły specyficzny element heraldyki staropolskiej. Zawołania staropolskie stosowano bowiem dla określenia ogółu członków rodu rycerskiego albo spełniały one funkcję okrzyku bojowego, za pomocą którego gromadzono członków rodu w wypadku zagrożenia (Lica 2010: 278). Rufname *Nikolaus* wywierało duży wpływ na tworzenie nazwisk, co przejawia się w bogactwie różnorodnych form pochodnych derywowanych

² Por. także M. Karpluk: *O staropolskim przyjmowaniu imion wczesnochrześcijańskich (typ Bartłomiej, Maciej)*. „Onomastica” 1973, XVIII, s. 154–157.

³ W artykule *Der Personennamen Eichler in der polnischen Anthroponymie* opracował on polskie nazwiska utworzone od n.os. *Eichler*, ich frekwencję, geografie i czas pojawienia się, opierając się na materiałach ze SNWPU oraz SSNO.

od niego. Będą to zatem złożenia typu: *Poggenklas*, *Reinglas*, formy sufiksalne jak *Klausch*, *Klawisch*, *Mikusch*, *Miklasch*. Nie wszystkie mają jednoznaczną etymologię. Część może mieć podwójną motywację i pochodzić zarówno od *Nikolaus*, jak i od innego rdzenia, np. *Nitz* może być również derywowany od formy *Nithart*, *Kohlaas* oznaczało także pasikonika albo wskazywało na miejscowość *Collase*, *Lessing* mógł na wschodzie pochodzić także z czeskiego *dlesko* ‘ziarnojad’, z kolei *Kleinlagel* na południowym zachodzie Niemiec oznacza ‘małą beczkę’, *Klusmann* zaś może także wskazywać na takie nazwy miejscowości jak *Kluse* czy *Kluff* (por. Kunze 2004: 81).

Badając miana genetycznie niemieckie, trzeba podkreślić, że na ziemiach polskich pojawiły się wskutek procesów kolonizacyjnych (Lica 2009: 26–32). Koloniści posługiwali się dialektem dolnoniemieckim i wschodnio-środkowo-niemieckim, zwłaszcza jego odmianą wysokopruską i śląską (Putschke 1968: 105–154). Ich nazwiska wraz z upływem czasu ulegały adaptacjom do polskiego systemu nazewniczego. Na gruncie polskim nazwiska te uległy polonizacji, która mogła przebiegać na trzech płaszczyznach. Najczęściej na płaszczyźnie fonetyczno-graficznej, w mniejszym stopniu morfologicznej (Lica 2009: 15). Rozpatrując je pod względem słowotwórczym, należy przyjąć, iż ta część, która nie uległa polonizacji na gruncie morfologicznym, przejęta została jeszcze z formy niemieckiej. Zatem wskazując na ich budowę strukturalną, odnieść się trzeba do języka niemieckiego.

I tak wśród form przejętych bez zmian graficznych znalazły się nazwiska: *Nicolaus* czy *Nicolas*, które powstało wskutek monoftongizacji dyftongu *au* przed przedniojęzykowo-zębową *s* w *a* (Mettke 1970: 66). Ma ono także wariant graficzno-fonetyczny *Nicklas*⁴ z redukcją słabo akcentowanego *o*, nieodgrywającego w ten sposób znaczącej roli.

SNUP notuje nazwisko *Nicolau* bez wygłosowego *-s* urobione za pomocą skrócenia podstawy, podobnie jak formy: *Nicoll* czy *Nicole*. Stanowią one specyficzny typ słowotwórczy, charakterystyczny dla antroponimii, a polegający na tym, że nazwy osobowe derywowane od imion mogły ulegać deformacji przez odcięcie w dowolnym miejscu ich części i funkcjonowanie tej cząstki jako samodzielnego nazwiska hipokorystycznego. Jan Kuryłowicz nazywa ten zabieg mutylacją (Kuryłowicz 1968: 177). Odcięta cząstka przekształca się w kategorię morfologiczną i tworzy rdzeń poszerzony o sufiksy bądź o morfem fleksyjny.

Analiza wyekscerpowanego materiału pozwala zaobserwować kilka sposobów skracania podstawy. Mamy zatem nazwiska powstałe wskutek dezintegracji rdzenia, w których widoczne jest użycie pierwszej zgłoski imienia: *Ni(c)k-*, zamkniętej pierwszą spółgłoską następnej sylaby, dającą nazwisko *Nick* oraz

⁴ Więcej o nazwisku *Niklas* zob. E. Breza: *Nazwiska Pomorzan. Pochodzenie i zmiany*. T. II. Gdańsk 2002, s. 289–290.

wariant *Nigg* (Brechenmacher 1847: 322) proveniencji górnoniemieckiej, gdzie *ck* oddawano jako *gg* (Metzke 1970: 98). Brechenmacher (1847: 322) notuje: *Nig von Brandis* 1499 r. Od rdzenia *Nick-* derywowano za pomocą morfemu fleksyjnego nazwisko *Nicka* oraz *Nicki*, ten także w wariantcie *Nickie*, z niemieckim zapisem długiego *i* jako *ie* (Lica 2011: 295); występuje także forma patronimiczna *Nickiewicz* (Rymut 2001: 99) derywowana od rdzenia *Nicki-* za pomocą sufiksu *-ewicz*. Także od tego rdzenia za pomocą sufiksu *-isz*, który w antroponimii charakterystyczny jest dla derywatów od imion chrześcijańskich (Malec 1994: 99–100), utworzono nazwisko *Nickisch* (Rymut 2001: 98), znane już w staropolszczyźnie: *Martinus Nickis von Legnitz* 1453 (SSNO 1971–73, III: 484). Za pomocą sufiksu *-el* o funkcji deminutywnej derywowano nazwisko *Nickel* oraz spolszczony wariant *Nikiel*, a także formę *Nickl*, która jest wynikiem zróżnicowania regionalnego nazwisk. Jak zauważa Bach (1978: I/2 142), występowanie sufiksu *-l* w opozycji do *-el* jest charakterystyczne dla obszaru Bawarii i Austrii. Niewykluczone, iż protoplasta tego nazwiska pochodzi z tych właśnie regionów.

Od wariantu *Nickel* (Zoder 1968: 220) za pomocą *-s* z genetywu odmiany mocnej utworzono nazwisko *Nickels* (Zoder 1968: 221). Ponadto od tego pnia hipokorystycznego za pomocą sufiksu *-sen* derywowano nazwisko patronimiczne *Nickelsen* (Bahlow 2005: 337). W takiej samej funkcji występował sufiks *-mann*, za pomocą którego urobiono nazwisko *Nickelmann* oraz sufiks *-ing* (Bach 1978: I/1 149–152) derywujący nazwisko *Nickling*.

Podobnie wariantywny *Nigg*, jako rdzeń hipokorystyczny, występuje w nazwiskach tworzonych za pomocą sufiksu *-el* w funkcji deminutywnej, takich jak *Niggel* czy spolszczonej pisowniano-fonetycznej formie *Nigiel*. Można go również spotkać w postaciach *Niegel* (Rymut 2001: II 151) czy *Niegl* i spolszczonych formach *Niegiel*, a także *Niegiel* (Rymut 2001: II 151), w których zapis *ie* wskazuje na niemieckie długie *i*. One z kolei stały się podstawą do derywacji kolejnych nazwisk.

Charakterystyczny w procesie nazwiskotwórczym był sufiks *-sz* w części przyrostkowej. Niekiedy *-sz-* zastępowano twardą spółgłoską *-s-*, czemu sprzyjało mazurzenie (Rymut 1991: 43), stąd sufiks *-us*, który występuje w polskich nazwiskach rzadko, częściej za jego pomocą latynizowano. Za pomocą tego formantu derywowano wariant *Nigus*. Kolejną formą utworzoną od rdzenia hipokorystycznego *Nigel* jest postać *Nigelski* utworzona formantem *-ski*. Wśród nazwisk derywowanych od podstawy słowotwórczej *Niegel-* znalazła się forma *Niegluj* utworzona za pomocą sufiksu *-uj*. Sufiks ten nie występuje w słowotwórstwie apelatywnym (Skowronek 2001: 140), w antroponimii zaś w bardzo nielicznych derywatach pochodzących od imion chrześcijańskich (Malec 1994: 119), potwierdzony zaś w zbiorze nazwisk polskich (Rymut 1991: 46). Od tak utworzonej formy powstało nazwisko *Nieglujewicz*. Derywowano je za pomocą formantu *-ewicz*. Ów formant w kategorii nazwisk uważany jest za najstarszy

formant patronimiczny. Przywołuje on kognitywne pojęcie przynależności do rodziny, pojęcie ojca i syna, dziedziczenia, pochodzenia (Skowronek 2001: 134).

Od pierwszej zgłoski *Ni-* (w nazwie osobowej *Nikolaus*) derywowano formę hipokorystyczną *Nitz* za pomocą sufiksu *-tz*, obok niej postać *Nitsch* utworzona za pomocą wschodnio-środkowo-niemieckiego przyrostka *-tsch* (Bach I/1 115; Kaestner 1939: 74). (Nazwisko *Nicz* i jego pochodne mogły też być utworzone od staropolskich form, o czym wspomniano na początku artykułu). Te formy posłużyły jako rdzenie hipokorystyczne do dalszej derywacji nazwisk, mamy zatem wariant *Nitza* z morfemem fleksyjnym *-a*, którym w języku polskim regularnie zastępowano niemieckie *-e*, obok niego *Nitze* i wschodnio-środkowo-niemiecka forma *Nitsche* oraz jej wariant z sufiksem zapisywanym *-tzsche* (por. Bach 1978: I/1 115) *Nitsche* (Rymut 2001: 99). W wyniku sufiksacji powstały formy *Nitzke* z formantem *-ke* o funkcji deminutywnej (Bach I/1 120–121) i jego wariant *Nitschke*, obok nich zaś spolonizowane morfologicznie postaci *Nitzka* oraz *Nitschka* (Rymut 2001: 99). Za pomocą sufiksu *-er* tworzącego nazwy patronimiczne (Bach I/1 157) derywowano nazwisko *Nitzer* (Zoder 1968: 228). W takiej samej funkcji występował sufiks *-mann*, za pomocą którego urobiono nazwisko *Nitzman*. Ponadto od tego pnia hipokorystycznego za pomocą sufiksu *-iński*, będącego sufiksem przynależnościowym, który przywołuje kognitywne pojęcie przynależności, zależności i relacji w rodzinie, utworzono nazwisko *Nitschiński*.

Tworzenie skróconych pni hipokorystycznych za pomocą dezintegracji rdzenia od form pochodnych, derywowanych bądź przyrostkami zdrabniającymi, bądź pozostającymi w postaci skróconej widoczne w materiale przedstawionym wyżej, znajduje także poświadczenie w nazwiskach tworzonych od końcowej części rdzenia. Zatem od formy *Nicolas* derywowano formy *Colas*, *Coles*, *Kolas*, *Koles*, *Gollas*, *Gollasch*, *Gollasz*. Formy z nagłosowym *G-* w miejsce *K-* tłumaczyć można osłabieniem artykulacyjnym spółgłoski, tzw. *binnendeutsche Konsonantenschwächung* (Lica 2011: 296). Powtórzyć trzeba w tym miejscu także informację o ich innej możliwej motywacji słowotwórczej.

Z kolei od formy *Niklaus* wskutek dezintegracji rdzenia powstały nazwiska *Claus* // *Clauss* // *Glaus* // *Klaus* // *Klauss* (por. Gottschald 1971: 447) // *Klauz*. Ich wariantywność wynika z zapisów ortograficznych bądź procesów fonetycznych, jakim podlegały (zob. wyżej). Forma *Klauz* powstała wskutek adaptacji pisowniano-fonetycznej na gruncie polskim, podobnie jak *Klauze* < *Klause*. Jak już wspomniano, formy z wygłosowym *e* na gruncie polskim zastępowano końcówką *a*. Mamy zatem adaptację morfologiczno-fonetyczną i powstałe w jej skutek formy *Klaus* // *Klauza*. Od formy *Claus* za pomocą końcówki *-en* z genetywu odmiany słabej derywowano nazwisko *Clausen* // *Claussen*, natomiast patronimicznym sufiksem *-ing* (Bach I/1 149–152) postać *Clausing*. Przyrostkiem zdrabniającym *-ek* (mógł on także pełnić funkcję patronimiczną) derywowano nazwisko – *Klausek*. Od wariantu *Nikolaus* wskutek dezintegracji

rdzenia mogło powstać nazwisko *Laus* (Gottschald 1971: 447), niewykluczone także inne motywacje słowotwórcze, np. od nazw terenowych.

Kolejne nazwiska urobione zostały od formy *Niklas*. Wśród nich znalazły się bezsufiksalny wariant *Klas* oraz utworzona za pomocą sufiksu *-ek* forma *Klasek*. W antroponimii jest to formant wielofunkcyjny, tworzy derywaty od słowiańskich imion złożonych (Malec 1982: 113–117) i imion chrześcijańskich (Malec 1994: 123–126). Od rdzenia hipokorystycznego *Niklas* wskutek dezintegracji powstała także forma *Klasen*, w której końcówka *-en* jest z genetywu odmiany słabej. Z kolei forma *Kles* oraz jej warianty *Kless*, *Klesse* (Gottschald 1971: 447) są przykładem działania derywacji alternacyjnej, widoczny jest w nich bowiem przegłos (umlaut) *a* : *e* pod wpływem *l* (Kaufmann 1968: 201). Od tej postaci derywowano za pomocą przyrostka *-el* w funkcji deminutywnej nazwisko *Klesel* (Gottschald 1971: 447). Występuje także forma spolonizowana morfologiczno-fonetycznie *Klessa*. Wskutek ucięcia pierwszej sylaby oraz pierwszej zgłoski następnej sylaby urobiono bezsufiksalne nazwisko *Laas* (Gottschald 1971: 447).

Od nazwy osobowej *Niclos* utworzono nazwisko *Clos* (Heintze 2004: 367) z wariantem pisownianym *Klos* oraz *Kloz*, który powstał już na gruncie polskim wskutek adaptacji fonetyczno-graficznej, ponadto forma *Kloos*, będąca wariantem pisownianym, wskazującym przez podwojenie *o* na jego długość, *Glos* i *Gloss* (Heintze 2004: 367), stanowiące postaci fonetycznego osłabienia artykulacyjnego spółgłoski *K*- (Lica 2011: 296), a także warianty *Klose* i jego spolonizowana fonetyczno-graficzna postać *Kloze* z wygłosowym *e*, które służyło do oznaczania dźwięczności lub bezdźwięczności poprzedzającej spółgłoski (Pohl 1987: 193; Czopek-Kopciuch 1995: 226). Występują także formy spolonizowane na płaszczyźnie morfologicznej: *Klosa* za pomocą morfemu fleksyjnego *-a* oraz *Klosak* derywowany za pomocą sufiksu *-ak*, który mógł pełnić funkcję deminutywną i patronimiczną. Z kolei nazwisko *Kloske* derywowano za pomocą zdrabniającego sufiksu *-ke* (Bach 1978: I/1, 120–121).

Wskutek ucięcia w formie *Niclos* nagłosowej sylaby zamkniętej spółgłoską *k* powstały takie nazwiska jak: *Los* oraz jego warianty pisowniane *Loos*, z podwójnym *o* wskazującym na jego iloczias oraz *Lohs* (por. Gottschald 1971: 447), w którym funkcję wzdluzenia pełni *h*. Na gruncie polskim powstała odmianka morfologiczna derywowana morfemem fleksyjnym *-a* *Losa*.

Natomiast od formy hipokorystycznej *Nikla* wskutek ucięcia pierwszej sylaby derywowane zostało za pomocą zdrabniającego sufiksu *-mann* (Bach 1978: I/1 126) nazwisko *Klaman* z wariantem pisownianym *Klamann*⁵. Od tej formy utworzone zostało także sufiksem *-ski* nazwisko *Klamański*.

⁵ Możliwe inne etymologie por. Z. Lica: *Sposoby adaptacji nazwisk pomorskich genetycznie niemieckich w polszczyźnie*. Gdańsk 2009, s. 121.

Z kolei od postaci *Niclaves* wskutek ucięcia pierwszej sylaby oraz wygłosowego *-s* derywowano nazwisko *Klawe*, które na gruncie polskim adaptowano za pomocą morfemu fleksyjnego *-a*, tworząc formę *Klawa*⁶, notowaną już w 1560 r. na Pomorzu jako *Clava Drewes* (Breza 2002: 198). Od niej mógł zostać utworzony wariant *Klawek* za pomocą sufiksu *-ek* w funkcji patronimicznej lub zdrabniającej, występujący także w staropolszczyźnie już od XIV w.: *Claveck de Jastrowo* 1391 (SSNO 1971–1973, III, 2). Ponadto pojawiają się warianty fonetyczne *Glaw*, *Glawe*, w których wskutek osłabienia artykulacyjnego spółgłoski *K* > *G*-, procesem fonetycznym należy także tłumaczyć derywację alternacyjną w nazwiskach *Klag* czy *Klages*. Wskazują one na dolnoniemiecką proveniencję, ponieważ w dialektach dolnoniemieckich dyftong *au* (wyjątek: *au + w*) nie był znany, przekształcano go w *awe*, po samogłosce długiej *w* > *g* (Lasch 1914: 158). Z kolei w wariantach *Glab* oraz *Glaab* można zauważyć zachodzącą regularnie w dialektach górnoniemieckich wymianę *w* > *b* (Gottschald 1971: 595). Zauważalna jest ona także w spolonizowanej morfologicznie formie *Klaba* i jej fonetycznej odmianie *Glaba*. Ponadto uwidacznia się w nazwisku *Labes* powstałym wskutek ucięcia pierwszej sylaby w formie hipokorystycznej *Niclaves*.

Z powyższej prezentacji materiału wynika, że nazwiska urabiane przez mutylację od podstaw pełnego imienia *Nikolaus* bądź jego form hipokorystycznych są dość różnorodne i liczne. Tworzone były według przedstawionych modeli i składają się z części podstawy imienia pełnego. Mogły być także derywowane za pomocą morfemu fleksyjnego bądź wskutek sufiksacji. Charakteryzują się więc prostą budową słowotwórczą. Większość przedstawionych form urobiona została jeszcze na gruncie niemieckim. W polszczyźnie ulegały one adaptacjom, zwłaszcza na płaszczyźnie morfologicznej, co jest widoczne zarówno w derywacji za pomocą morfemu fleksyjnego *-a*, jak też charakterystycznych polskich sufiksów, najczęściej derywujących nazwiska patronimiczne. Kolejną cechą, godną zwrócenia uwagi, jest fakt zachowania w analizowanych nazwiskach pewnych zjawisk fonetycznych, jakie zachodziły w dialektach niemieckich. Przedstawiony materiał wskazuje zatem zarówno na formy proveniencji dolnoniemieckiej, jak i na nazwiska powstałe na obszarze śląsko-niemieckim bądź z cechami charakterystycznymi dla dialektów górnoniemieckich. W wielu wypadkach zachowana została także ich oryginalna pisownia na gruncie polskim.

⁶ Więcej o nazwisku *Klawa* zob. E. Breza: op. cit., s. 197–198.

Literatura

- Bach A. (1978): *Deutsche Namenkunde*. Bd I/1, I/2. Heidelberg.
- Bahlow H. (2005): *Niederdeutsches Namenbuch*. Vaduz/Liechtenstein.
- Brechenmacher J. (1963): *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen*. Limburg.
- Breza E. (2002): *Nazwiska Pomorzan. Pochodzenie i zmiany*. T. II. Gdańsk, s. 289–290.
- Czopek-Kopciuch B. (1995): *Adaptacje niemieckich nazw miejscowych w języku polskim*. Kraków.
- Domin J. (2000): *Słowotwórstwo hipokorystyków od imion własnych osobowych w języku polskim i rosyjskim*. Słupsk.
- Fros H., Sowa F. (2000): *Księga imion i świętych*. T. IV: M–P. Kraków.
- Gottschald M. (1971): *Deutsche Namenkunde*. Berlin.
- Grzenia J. (2002): *Słownik imion*. Warszawa.
- Heintze A., Cascorbi P. (2004): *Die deutschen Familiennamen geschichtlich, geographisch, sprachlich*. Hildesheim–Zürich–New York.
- Kaestner W. (1939): *Die deutschen Lehnwörter im Polnischen*. Leipzig.
- Karpluk M. (1973): *O staropolskim przyjmowaniu imion wczesnochrześcijańskich (typ Bartłomiej, Maciej)*. „Onomastica” XVIII, s. 154–157.
- Karpluk M. (1980): *Staropolskie warianty imienia Mikołaj (na tle słowiańskim)*. „Onomastica” XXV, s. 103–114.
- Kaufmann H. (1968): *Altdeutsche Personennamen*. Ergänzungsband. Hildesheim.
- Kunze K. (2004): *dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. München.
- Kuryłowicz J. (1968): *O niektórych właściwościach imion skróconych*. [W:] *Symbolae Philologicae In honorem Witoldi Taszycki*. Warszawa–Wrocław–Kraków, s. 176–181.
- Lasch A. (1914): *Mittelniederdeutsche Grammatik*. Halle.
- Lica Z. (2009): *Sposoby adaptacji nazwisk pomorskich genetycznie niemieckich w polszczyźnie*. Gdańsk.
- Lica Z. (2010): *Nazwiska pomorskie genetycznie niemieckie derywowane od tzw. germańskich Rufnamen*. [W:] *Nazwy własne a społeczeństwo*. T. 1. Łask, s. 277–294.
- Lica Z. (2011): *Niemieckie zjawiska fonetyczno-fonologiczne i słowotwórcze w nazwiskach pomorskich*. [W:] *Chrematonimia jako fenomen współczesności*. Pod red. M. Biolik i J. Dumy. Olsztyn, s. 293–299.
- Łoś J. (1922): *Gramatyka polska*. Cz. I. Lwów.
- Malec M. (1982): *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*. Wrocław.
- Malec M. (1994): *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*. Kraków.
- Mettke H. (1970): *Mittelhochdeutsche Grammatik*. Leipzig.
- Pohl A. (1987): *Zum Problem des Genus deutscher Lehnwörter im Alt- und Mittelpolnischen*. [W:] *Deutsch-Polnische Sprachkontakte*. Hgs. A. Pohl, A. de Vincenz. Köln.
- Putschke W. (1968): *Ostmitteldeutsche Dialektologie*. [W:] *Germanische Dialektologie. Festschrift für Walther Mitzka zum 80. Geburtstag*. Bd. I. Wiesbaden, s. 105–154.
- Rymut K. (1991): *Nazwiska Polaków*. Wrocław.
- Rymut K. (1997): *Der Personennamen Eichler in der polnischen Anthroponymie*. Namenkundliche Informationen 71/72. Leipzig, s. 38–40.
- Rymut K. (2001): *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*. T. II: L–Ż. Kraków.
- Skok P. (1972): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Kn. II (k–poni). Zagreb.
- Skowronek K. (2001): *Współczesne nazwisko polskie*. Kraków.
- Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 2: *Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego*. Oprac. M. Malec. Kraków 1995.

Słownik nazwisk używanych w Polsce na początku XXI wieku. Oprac. K. Rymut. Kraków 2003 (wersja elektroniczna) (SNUP).

Słownik staropolskich nazw osobowych. T. 1–7 (wersja elektroniczna) (SSNO).

Stanislav J. (1958): *Dejiny slovenkého jazyka.* I: *Úvod a hláskoslovie.* Bratislava.

Vasmer M. (1955): *Russisches etymologisches Wörterbuch.* Heidelberg.

Zoder R. (1968): *Familiennamen in Ostfalen.* T. II: L–Z. Hildesheim.

Summary

The purpose of this article is to show how the derivation of genetically German Polish names derived from the name Nikolaus. These names were taken from the *Dictionary of Names Used in Poland at the Beginning of the XXI century*, edited by K. Rymut (*Słownik nazwisk używanych w Polsce na początku XXI wieku*). The author draws attention to the ways in which they were Polonized and shows the phonetic and morphological processes that led to the existence of the name on the basis of the German language. In addition, the introduction of the article presents the etymology of the name of Nikolaus and indicates on the forms occurring in the *Dictionary of Old Polish Personal Names* (*Słownik staropolskich nazw osobowych*).